

Семінар № 1

Тема: Державний лад і управління у Стародавньому Єгипті. Зовнішня політика єгипетських фараонів (2 год.)

План

1. Ознаки цивілізацій Давнього Сходу:
 - особливості економічного розвитку ("азіатський спосіб виробництва");
 - давньосхідне рабство;
 - східна деспотія.
2. Політична система Давнього Єгипту в період Раннього та Давнього царств. Влада фараона.
3. Державний лад та управління у добу Середнього та Нового царства.
4. Релігійна реформа Аменхотепа IV (Ехнатона), її причини та наслідки.
5. Зовнішня політика.

Приступаючи до обговорення питань семінарського заняття, оскільки воно є першим з даного курсу, визначимо, що вивчає всесвітня історія, з якими предметами вона має зв'язки, які функції вона виконує, які методологічні принципи покладені в основу її вивчення, для чого необхідна періодизація курсу (визначаємо два основні підходи: цивілізаційний та формаційний).

Далі переходимо до характеристики Стародавнього світу: визначаємо його хронологічні рамки, підкреслюємо, що його історія включає й історію найбільш давніх цивілізацій – Стародавнього Сходу, античної Греції та Риму.

Найдавніші цивілізації виникли на Сході, тому доцільно визначити, що ми розуміємо під терміном "Стародавній Схід" (країни, їх географічне положення). Розкриваємо основні ознаки давньосхідних цивілізацій: в галузі економіки ("азіатський спосіб виробництва"): панування натурального господарства, дві основні форми власності – державна і общинна, низька продуктивність праці; у соціальних відносинах – домашній (патріархальний) характер східного рабства, його джерела; у політичній сфері – наявність особливої форми правління – східної деспотії з її особливими ознаками.

Характеризуючи політичний лад Стародавнього Єгипту, насамперед з допомогою історичної карти з'ясуємо його географічне положення і природні умови, виникнення держави шляхом об'єднання численних номів Верхнього та Нижнього Єгипту. Показуємо ступінь централізації влади, повноваження фараона і божественність його особи, роль і значення бюрократичного апарату чиновників та жерців у політичній системі Раннього та Давнього царств. Звертаємо увагу на корону фараона і піраміди як символ їх величчя і божественності. Підсумовуючи це питання, зазначимо, що причинами, які призвели до складання деспотичної форми правління у Єгипті у даний період, були особливості економічного розвитку (будівництво великих іригаційних споруд, необхідність мати для цього велику кількість рабів, а також релігійний чинник – культ верховного бога Амона).

Відповідаючи на третє питання, зверніть увагу на такі моменти: чому в Стародавньому Єгипті періоди міцної централізованої влади фараона-деспота змінювались періодами роздроблення, децентралізації влади, посиленням політичного впливу місцевих правителів – номархів (виділити внутрішні й зовнішні чинники: напади сильних сусідів, соціальна боротьба всередині країни тощо). Навести відповідні приклади (середина XXIII – середина XXI ст. до н.е.; середина XVIII – перша половина XVI ст. до н.е.). Показати періоди розквіту Єгипту і його політичної системи у середині XXI – першій половині XVIII ст. та у

першій половині XVI – кінці XIII ст. до н.е. Це було пов'язано із змінами в економічному розвитку (землеробство, ремесла, торгівля) та у військовій справі.

Четверте питання більш вузьке і вимагає конкретної відповіді, осмислення того факту, що фараон Аменхотеп IV зробив спробу здійснити релігійну реформу з метою посилення своєї влади і зменшення впливу жерців на державні справи. Розкрийте зміст реформи і покажіть причини її невдачі.

Відповідь на питання про зовнішню політику вимагає з'ясування таких моментів: основні цілі зовнішньої політики єгипетських фараонів та засоби їх досягнення, наведення конкретних прикладів завоювницьких походів єгипетських фараонів, спорядження їх війська, укладання мирних договорів.

У кінці семінару підводяться короткі підсумки викладачем або самими студентами (в залежності від рівня їх підготовки).

Доповідь: *“Реформа Ехнатона”* (на основі монографії: Перепелкина Ю.Я. Переворот Аменхотепа IV. – М., 1967).

Термінологічний словник: Стародавній Схід, східна цивілізація, Давній Єгипет, номарх, фараон, жрець, східне рабство, східна деспотія, “азіатський спосіб виробництва”.

Дати, обов'язкові для запам'ятовування: Раннє царство (XXX-XXIX ст до н.е.), Давнє (XXVIII – середина XXIII ст. до н.е.), Середнє (середина XXI – XVIII ст. до н.е.), Нове (XVI – XI ст. до н.е.), Пізнє (кінець VII ст. до н.е. – 525 р. до н.е.), Елліністичний Єгипет (332 р. до н.е. – 30 р. до н.е.).

Обладнання семінарського заняття: карта “Передня Азія та Єгипет”.

Література

- Авдиев В.И. История Древнего Востока. – М., 1953.
- Васильев Л.С. История Востока: В 2 т. – М.: Высшая школа, 1993. – Т. 1.
- Всемирная история: В 12 т. – Т. 1.
- Всемирная история / Под ред. акад. Г.Б. Поляка, проф. А.Н. Марковой. – М.: 1996.
- Гончар Б.М. Всесвітня історія: Навч. посібник. – К.: Знання, 2001.
- История древнего мира / Под ред. Ю.С. Крушкол. – М., 1971. – Ч. 1.
- Крижанівський О. Історія Стародавнього Сходу. – К., 1996.
- Крип'якевич І. Всесвітня історія: В 3 кн. – К.: 1995. – Кн. 1.
- Массон В.М. Первые цивилизации. – Л., 1989.
- Перепелкин Ю.Я. Переворот Аменхотепа IV. – М., 1967.